

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Leodivm Ecclesiae Cathedralis

Rausinus, Stephanus

Namvrçi, 1639

Capvt Secvndvm. Continuatio Sermonis de Origine.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11818

ira Cæsar oppido & vrbi, nec omisisset commemorare vindictam, si quoddam extitisset oppidum. Eodem tendit quod præinſeruerat, dum vndequaque in fugitium irruit Ambiorigem. Erat manus certa nulla, non præſidium, non oppidum, quod ſe armis defenderet; ſed in omnes partes diſperſa multitudo, vbi cuique aut vallis abdita, aut locus ſilueſtris, aut palus impedita, ſpem præſidij, aut ſalutis offerebat, confederat. Ambiorix autem, latebris, aut ſiluis aut ſaltibus ſe inſequentium poteſtate eripiebat, & noctu occultatus alias regiones, partesque petebat non maiore equitum numero, quam quatuor, quibus ſolis vitam ſuam committere audebat. Quis dubitet ſi præſidium, ſi oppidum, munitusve locus fuiſſet, quin multitudo, & Ambiorix maximè, ſeſe illuc recepiffet, aduerſus inuadentium & curſitantium inſultus?

CAPVT SECVNDVM.

Continuatio Sermonis de origine.

Occurrit in memoriam Pomponius Iuriſconſultus. Vrbs ab vrbo appellata eſt: vrbare eſt aratro definire. Et Varus ait Vrbum appellari curuaturam aratri quod in vrbe condenda adhiberi ſolet. Oppidum ab ope dicitur, quod eius rei cauſa mænia ſunt conſtituta. Sunt tamen qui oppidum dictum exiſtiment, quod eò priuati opes ſuas conferant, ſed quod Pomponius tradit verius eſt Alciato approbante. Neque vrbs & oppidum plus quam æthymologia verbi diſcernuntur. Licet Laurentius

tius

cius Valla ex quo per antonomasiam Roma coepta est: Vrbs vocari, cæteras vrbes frequentius oppida tantum vocari arbitretur. Et Cæsar cuius toties meminisse debemus, Oppidum à Britannis vocari dicat, cum filuas impeditas vallo atque fossa munierunt quò incurfionis hostium vitandæ causa conuenire consueuerunt. Ciuitas ab vrbe & oppido multum differt. Vt post Alphenum Marcellus ait, Vrbs est quæ muro cingitur, Quam cum locis manuque sepsissent, eiusdem coniunctionem oppidum, vel vrbem apellarunt delubris distinctam, spaciisque communibus. Populus autem, qui est talis cætus multitudinis, Ciuitas est; vt ex Marco Tullio Gregorius Tholosanus refert. Solebant enim antiqui (Romanos intelligo) iunctis bobus tauro & vacca Hetrusco ritu in condendis vrbeb; aratro sulcum facere, intra quem, oppidum muniebant, ædificabantque: id religionis causa, & auspiciatò fiebat, quò eius loci penates & genios magis propitios haberent. Vnde intra eum circuitum non licebat sepulcra construere, quod huiusmodi feralibus contaminari sanctum municipiorum ius, polluique vrbes genius videbatur. Collectio quidem hominum intra vrbe eandem sub iisdem legibus Ciuitas specialius vocatur: generaliùs autem multitudo intra eiusdem Prouinciæ & ditionis territorium communibus adstricta Legibus, sub eodem capite viuens. Qualiter in Cæsare & Tacito vsurpari notius euadit, quam operæpretium sit repetere.

Premamus quam sūmus ingressi viam. Quando Leodium non fuerit, promptius est differere, quam quando esse inceperit. Iulij tempestate nulla adhuc eius iacta fundamenta, liquidiusculum est. Becanus quem supra

allegauimus, existimat Leodium eo ipso conditum loco quo Ambiorix millibus passuum circiter duobus à Vatuca Romanorum aduentum præstolatus, furcarum Caudinarum memoriam ijs refricauit. Vtpote cum maior pars agminis in magnam conuallem descendisset ex vtraque eius vallis parte subitò se ostenderunt, nouissimosque premere, & primos prohibere ascensu, atque iniquissimo Romanis loco prælium committere ceperunt & tandem non sine longa & acri pugna specie amicitiae deceptos, & in infidijs deprehensos oppresserunt, perfidia haud inultra. Cæsaris (inquit Becanus) verbis, iter Romanorum à Vatuca (ipse Varucam mutata littera furrogat) ad eam vallem, in qua est Leodium, sic est depictum, vt vix apertius & locis conuenientius explicari possit. Sunt enim à Vatuca ad vallis ipsius profunda supercilia, duo passuum millia, quo loco Arduennæ siluæ hac regionis parte fuit exordium, per quam secundum Mosæ ripas ad Labienum via fuit rectissima. Iam & nomen vrbs multò post in hac valle conditæ satis declarat huius nostræ sententiæ veritatem. Galli enim huius incolæ hanc sermone suo Romano, vt vocant, **LIEGE** nominant, quasi Legionem dicerent. Ita Becanus. Quod dicit, multò post urbem eo loci exædificatam non inuitus subscribo. Nam aliquot intercessere sæcula pugnam illam inter, & vrbs extructionem. Et Legia Leodium diu antecessit. Ænigmata ne me profari censeas, cum Legia & Leodium hodie vnum sint, addo. Memorabilis ab hac funesta pugna conuallis effecta, quam morte sua Legati duo viri Principes, cum tot fortissimis militibus nobilitarant, effecit vt annorum decursu, siluestrem paulatim formam exueret,

& in

& in vilia primò tuguria, rusticasque casas, in vicum deinde, & postremò in urbem coalesceret, vt de vrbe sua cecinit Propertius

*Hoc quodcumque vides hospes, quàm maxima Roma est,
Ante Phrygem Æneam, collis & herba fuit.*

Paucis immutatis Leodius non falsò agnouerit.

*Hoc quodcumque vides, quàm maxima Legia fulget
Tempore Casareo, monsque, nemusque fuit.*

Statim ab illata clade reor parentatum qualitercumque occisis, & Legatis, Aquilifero & quibusdam alicuius notæ ductoribus constituta sepulcra, vel ad Romanum ritum militare, cuius Ambiorix rudis esse non poterat, cui cum Titurio tessera hospitalis erat, vel Germanico & auto more. Quorum alterum præ altero neque confirmare argumentis, neque refellere in animo est: ex ingenio suo quisque demat vel addat fidem. Si victores patrio more exegerunt, monumentum ex cespite fuit, Tacito præceptore. Funerum (Germanos innuit) nulla ambitio: Id solum obseruatur, vt corpora clarorum virorum certis lignis crementur. Sepulchrum cespes erigit; monumentorum arduum & perperosum honorem, & grauem defunctis aspernantur. Quid si per victores non ea cura curata? Et præceps ad consiliorum, conatumque executionem Ambiorix Libitinæ minùs quam Bellonæ apparenter tunc meminèrat, & nescio an non ex Casare nimiam illius approperationem à curandis hostium iustis abstractam, facilè sit coniectare. Hac victoria (Casarem audi) elatus Ambiorix statim cum equitatu

in Aduaticos (Brabantos, meo & plurium scriptorum sensu) qui erant eius regno finitimi, proficiscitur. Re demonstrata, Aduaticisque concitatis postero die in Nervios peruenit. Incuriam eo casu, seu negligentiam, aut contemptum hostium, suppleuerit postea Cæsar, deletis internecone Eburonibus. Quippe militum suorum amantissimus, quos viuos immodicis præmijs, fato functos inusitatis afficeret honoribus: & qui ad istius cædis nuncium pro immenso luctu, barbam, & crines promiserit, eiurato quod prius non poneret, quàm vindicasset. Ad quem modum ex interuallo Germanicus sub Tiberij principatus initia, Imperij quod à suis vltro deferebatur contemptor, in Arminium mouens haut procul Teutoburgiensi saltu in quo Vari & legionum eius reliquæ iacebant insepultæ, sextum post tantæ cladis annum, primum extruendo tumulo cespitem posuit, gratissimo munere in defunctos, & præsentibus doloris socius; Dum integer qui aderat exercitus trium illarum legionum ossa nullo noscente, alienas reliquias, an suorum humo teget, omnes vt coniunctos, vt consanguineos, aucta in hostem ira, mæsti simul & infensi, condebant. Illic siue Ambiorigis in hostem eundemque hospitem qualicunque commiseratione, siue Cæsar's egregia pietate, aut veros aut inanes tumulos potioribus Ducibus positos, ex titulis, qui in hunc remanent diem constat. Aurunculeæ platea & porta (Aurotas corrupto idiomate indignant) ab Aurunculeio Cotta legato nomen retinent. Sabina superior & inferior viæ à Q. Titurlo Sabino legatorum altero, qui contra collegæ sententiam castra relinquenda, & hosti fidendum, tenaciter obtinuit, nuncupationem.

tionem acceperere. Et sunt qui à L. Petrosidio Aquilifero, qui pro castris ad quæ à pugna inuictus retrocesserat, fortissimè dimicans occubuit, Petrosi, aut Petrosidij collem deriuent. Ab his tumultis, quia succisis partim arboribus amænissimus ad fertilem Mosæ fluminis ripam locus, & lucus apparuit, tuguriola agrestia erigi cæpta, quæ sæculis succedentibus, in molem præsentem excreuere. De Legia, quam tam à Legionè cæsa, quàm à Legia riuulo qui ex Antiarum vicino vico, in conuallem vbi est vrbs defluit, non ineptè deriuemus, mentionem reperio multoties factam, priusquam instituendæ vrbs cogitatio quenquam subiret. Gentilitij annales rem celebrem de Legia in Beati Monulphi vita denarrant, qui S. Domitiano in Antistatu Tungrensi successit vel vt alij volunt primus fuit Tungrensium Episcopus. Nam Elegiam castellum vbi Diuus Maternus Treuiros à Principe Apostolorum mortuus & post dies 40. resuscitatus traditur, procul à Legia Eburonum, in Gallia scilicet propè Argentoratum colloco; & mecum Ægidius à Leodio vallis aureæ religiosus qui ad gesta D. Materni aliquid conscripsit. De Monulpho sic ille, B. Monulphus Dionantum visitaturus castrum hæreditariè suum (is Reguli Dionantensis fuit filius) in proficiscendo cominùs conspicatur villam in valle sitam inter opaca nemorum, inter ardua montium, fontibus & fluuiolis per prona decurrentibus, valdè delectabilem & irriguam: nam ab Occidentali & Septentrionali plaga mōtibus & siluis maximis claudebatur, per meridianam verò partem Mosæ fluuius reducto & curuato paulùm sinu ambiens inaccessibilem faciebat, sed qua Orientem spectabat adiri faciliùs poterat, montanis à

Mosa

Mosa aliquantulum recedentibus, seseque iuxta eius ripam quinque ferè miliaribus vsque Traiectum clementer extendentibus. Distat & à Tungris versus meridiem vix tribus miliaribus. Hunc locum cum B. Monulphus cum suis comitibus intrasset, captus situ & amœnitate eius substitit, vocabulum loci quæsiuit, Legiam nominatam audiuit; moxque prophetiæ tactus spiritu, Eia, inquit, adstantibus, locus quem Dominus ad salutem multorum suorum fidelium Elegit, & quem per merita cuiusdam serui sui postmodum magnificè illustratum summis Ciuitatibus æquabit, Statimque descendit, locum orationis designauit, constructam ecclesiam in honorem Sanctorum Cosmæ & Damiani Domino consecrauit. Traditione acceptum quod B. Monulphus ex alto Legiam despiciens, rutilantem crucem animaduernerit in loco futuri Martyrij gloriosissimi Pontificis Lamberti, quæ è terra ad cæli cacumen protendebatur. Antiquior Monulpho sanctus Seruatius vltimus qui Tongris resederit Episcopus, dicitur ecclesiam in honorem Diui Petri in initio montis publici (nunc est insignis Collegiata Ecclesia eiusdem nominis) visitasse, & in loco super Legiam orationem fuisse, Angeloque reuelante didicisse eodem loco in sui ipsius honorem (est modo parochialis S. Seruatij Ecclesia) templum aliquando construendum. Quodque ex tempore iuxta scipionem Limpidus fons scaturiuert, qui etiamnum hodie perdurat.

Molanus de Menologio Belgij optimè meritis, tractans tempora Leodio priora, non semel Legiam inculcat, in Indiculo. Dum inquit, Cum sicariorum manus sanctum Theodardum Tongrensem aut Traiectensem Præsulem

de iniurijs Ecclesiæ suæ irrogatis exoptulaturum in Alfatiam vsque insequuti, eius caput in frustra secantes, corpus membratim dilaniassent, Eius corpus postmodum suo quasi iure postulavit discipulus & successor Martyr Lambertus, tandemque obtinuit & in Legia Villa publica quæ nunc est Leodium tumulavit circa annum Christianum 658. In Diuo Lamberto vrbis patrono non dissimile narrat idem Molanus. Impius Dodo in Villa Legia orantem sanctum Lambertum, & per modum crucis expansum ante altare Sanctorum Martyrum Cosmæ & Damiani per satellites suos lancea perforavit. Sepultus est beatissimus Martyr apud Traiectum in Ecclesia sancti Petri, vnde post duodecim annos translatus est cum sede Cathedrali à beato Huberto ad Villam Legiam, tunc quidem ignobilem Lotharingiæ Vicum, sed martyrio & miraculis S. Lamberti nobilitatum.

Ne Lectorem liberalium artium studiosum curiosumue dimittam, pauculum verborum de Villa interfabor in gratiam priscae originis cuius hodie plerisque fastuosos & ansatos forsitan puderet. Villa à vehendo quasi vehilla dicitur, quod in eam ruti fructus conuehantur ex agris. Sicut enim domus propriè in vrbe est, ita villa ruri. Vel si malis, villa à vallo, id est ab aggere terræ, quod pro limite constitui solet. Villa apud Iurisconsultos in urbanam & rusticam diuiditur. Rustica est ea pars villæ quam colonus inhabitat. Urbana est ea pars quam Dominus sibi recepit: quæ quia elegantius ædificari solet, & est quasi vrbani nitoris, urbana apellatur Columella assentiente. Cur Legia nunc Villa absolutè, nunc Publica adiecto epitheto vocata penes aliquos reperiatur non assequor,

E.

sequor.

sequor. Nisi à Publi^o monte iuxta quem pedetentim dilatata & extensa fuit, vel à publica & famigerata clade Romanarū Legionum. Non sum nescius apud Romanos fuisse Publicam extra & iuxta urbem ad quam iussu Senatus peregrini nonnunquam Legati, quibus in urbem non erat accessus, diuertebant. Vt in Liviō quandoque pluribus locis adnotavi, & peculiariter decade tertia libro decimo in hæc verba, Q. Fulvius Gillo legatus Scipionis Carthaginenses Romam adduxit, quibus vetitis ingredi urbem hospitium in Villa publica, senatus ad ædem Bellonæ datus est. Id videor assequi, vsque ad hanc horam Prætorem & Subprætores Leodienses nuncupari Villicos à Villa, quæ olim fuit, at nunc est Oppidum amplissimum. Villicos in iure nostro administratores Villarum dicimus. Non malo posteris documento, vt quasi in patulo speculo originem suam, Villam nimirum sordidulam contemplarentur. Qualiter factitasse memorant Regem Syracusarum Agatoclem figuli filium & fictilibus calicibus & vasis bibere & edere solitum, in generis sui recordationem. Vbi nunc sunt qui omnia manibus pedibusque obnixè faciunt vt in Ambiorigem, aut quod vetustius est in vnum procorum Penelopes, nominis sui æthymologiam conferunt, & Cæsare longè antiquiorem urbem deprædicant? Desperabunt posthac, quantum suspicor, pervincere quod tam impotenter expetunt. Mille & amplius ab Oppido passibus Vicus ostèditur Arduennam versus, cui nomen Embourg. Qui ab Ambiorige nomen duci contendet, non me habebit aduersantem. Non quod ibi urbem à suo aut alieno nomine Ambiorix statuerit, aut antiquum & fabulosum Leodium eo vsque

vsque fuerit porrectum, prout cum errantibus deerrauit aliquando; sed quod Ambiorigis regia pro captu & habitu priscae gentis & æui eo potuerit esse loco ex Cæsaris verbis coniecto qui Basilium cum equitatu ab Ambiorigena insequendum præmissum, domi propè eum oppressisse innuit, & magnæ fuisse fortunæ omni militari instrumento, quod circum se habebat erepto rhedis equisque comprehensis ipsum effugere mortem. Sed hoc quoque factum est, inquit, quod ædificio circumdato silua vt sunt fere domicilia Gallorum, qui vitandi æstus causa plerumque siluarum ac fluuiorum petunt propinquitates (Viculo D'embourg totum conuenit) comites familiaresque eius angusto loco equitum nostrorum vim paulisper sustinuisse: illis pugnantibus illum in equum quidam e suis intulit, fugientem siluæ texerunt.

Becanus curiosiore quàm certiore indagine ortum & causam nominis Eburonum inquisiuit & totidem penè verbis edidit. Tungri primi pulsus Gallis sedes has circa Rhenum occuparunt. Post eos multi alij & inter eos Neruij. Alia deinde manus Rhenum transmisit, qui quod proxima quæque occupata essent, hinc à Tungris, illinc à Neruiis, & alijs diuersis, eos inuaserunt, quos putarent minimè strenuos esse. Cum Tungris igitur frequentes concursus, leuiaque certamina commiserunt, quorum quia Tungros iam diuturnæ quieti assuetos tæderet, fœdera inita sunt, quibus pars Tungrici agri horridior nouis daretur colonis. Iuramento igitur adstricti in viciniam Tungrorum sunt admissi, atque ea de causa Eburen nominati. qua voce vicini iureiurando deuincti notantur. Sed ij tandem Tungros Imperio exuerunt, atque in

tantam detruserant seruitutem, & abiectioem, vt tempore Iulij Cæsaris, vix quisquam eorum, aut rationem habuerit, aut fecerit mentionem.

Philopæmenis quidem, quem Græcorum vltimum dixere, placuit semper dignum Sibillynis folijs responsum. Eam magni pendendam doctrinam, quæ ad facta tendat, & per quam melior quis fiat, & sapiat; non quæ stultæ loquacitatis sit tinnitus, & inertis otij instrumentum. Nequeo abstinere tamen quin calculum hîc interponam. Tungros fuisse Germanorum primos qui Rhenum transgressi hos occupauerunt agros, vix ne vix quidem Treuiri assentientur, qui suam urbem mille & ducentis annis vrbe Principe Roma antiquiorem triniali versu iactant. Nec scio quibus argumentis inter Tungros & Eburones ætatis instituitur comparatio, vt iuniores Tungris Eburones aduenæ, veteres inquilinos parte agri spoliasse aut multasse ferantur: cum externis & domesticis historijs inuicem collatis & rectè pensatis, vero proximum appareat eundem fuisse Tungrorum & Eburonum populum, qui belligerante Cæsare sub Eburonum nomine inualuerat, scribente autem Tacito Tungrorum denominationem obtineret. Ac profectò Cæsar exactissimus rerum quas conscripsit perscrutator, & præcipuè originis gentium cum quibus acie decertauit fidelis exarator, qui tam accuratè cætera tradidit, non erat omissurus hanc tardioem Eburonum cis Rhenum immigrationem, & crebras cum Tungris antiquis colonis pugnatas pugnas, pugnarumque fortunam.

Becanus facile mihi persuaserit post expugnatos per Cæsarem, & occisione occisos Eburones, profundo silentio

tio

tio demersum Eburonum nomen: eò maximè, si quas reliquias casus secretioribus in latebris referuarat, quod ita Eburones, à quibus defectio inceperat, Romanis essent exosi, vt ad vnā vocis syllabam, pauciorum eiusmodi residuorum certissima immineret extirpatio. In admirationem rapior quod Cæsar, qui à clementia & lenitate incomparabiliter apud omnes audiuit, tam immanē ardore, ne furore dicam, in Eburones exarserit, vt Cæsarem videretur oblitus. Illis & Neruiis sub potestatem suam redactis, cum maturescere frumenta inciperent ad bellum Ambiorigis profectus, per Arduennam siluam, quæ est totius Galliæ maxima, atque ab ripis Rheni finibusque Treuirorum ad Neruios pertinet, millibusque amplius quingentis in longitudinem patet (Cæsaris verba sunt) L. Minucium Basilium cum omni equitatu præmiserat, ipse cum tribus Legionibus in extremas Arduennæ partes, Ambiorigem, venatoris instar indagans tetendit, præda ex omnibus locis acta, Vicis & ædificiis cunctis incendio consumptis. Neque tunc extincta bellicosa gens. Multi ex suis finibus egressi, se suaque omnia alienissimis crediderant, quidam occultis vallibus, aut aquosis paludibus, aut spelæis iugisve siluestribus abditi, ad tempus manus hostiles euitarunt. Nam paucō interiecto tempore tota Gallia iterum coactis equitum octo millibus, & peditum circiter ducentis quadraginta millibus, Commio Atrebatum, Viridomano Heduo, & Vergasilauno Auerno summa imperiū tradita, inuenio Eburones in huius belli confectioem aduersus Romanos terna militum millia adhuc subministrasse, cum Hedui millia triginta quinque, Atrebates quatuor,

E.3

Raura

Rauraci & Boij triginta, Bellocassi, Lexouij & Aulerci terna etiam millia suppeditarent. Valdè tunc Eburonum vires imminutæ, qui terna tantum millia suppetiis mittebant, cum ante quadraginta millia poterant. Compressa postmodùm multo sanguine rebellantium multitudine, nondùm tanto cruore exsatiata Cæsaris ira, denudò in Eburones crudeliter erupit. Hercium, qui Cæsaris commentarios suppleuit, in testem do. Cæsar ad vastandos depopulandosq; fines Ambiorigis proficiscitur, quem perterritum atque fugientem cum redigi posse in suam potestatem desperasset, proximum esse suæ dignitatis ducebat, adeo fines eius vastare ciuibus, ædificijs, pecore, vt odio suorum Ambiorix, si quos fortuna fecisset reliquos, nullum reditum propter tantas calamitates haberet in Ciuitatem. Cum in omnes partes finium Ambiorigis aut Legiones aut auxilia dimisisset, atque omnia cædibus, incendijs, rapinis, vastasset, magno numero hostium interfecto, aut capto, Labienum cum duabus Legionibus in Treuiros mittit.

Tametsi deriuationum nominum occasionibus incumbere, operam sit ludere, & parui ad mores referat ea quæstio, cum sæpius casu quàm ratione impositio nominum euenerit, vt Alba à candida cum albente fætu sue, Tyberis à Tyberino Rege ibi mersò, Praga Boëmiae caput, à limine vernacula Boëmorum lingua denominentur: Vbi à ratione interim nomenclatura est oppidorum, Ttudonensis, Hoyensis, & Dionantensis, à sancto Trudone, Hoyo fluuio, & Dione siue Venere; non tamen improbem Eburones à Germano Eburem aptè duci posse, non quod ij vicinis Tungris iureiurando essent
obstri-

obstricti, sed potius vicinis Aduaticis, & Treuiris, quorum erant clientes. Cum à Cæsare satis edoceamur Induciomari Treuiri nuncijs impulsam Ambiorigem suos concitasse, & oppressis subito lignatoribus magna manu ad oppugnanda castra venisse, & Eburones Treuironum fuisse ea ætate clientes. Necnon aut eosdem Eburones fuisse itidem Aduaticorum clientes, vt Becanus disertim exprimit, sed non ita clarè Cæsar aperit, vel cum Aduaticis societate colligatos, quod Cæsar luce luculentiùs profert. Eò factum, vt Legione & cohortibus Quiritum cæsis, abiecta mora in Aduaticos profectus sit, quibus concitatis, postero die in Neruios peruenerit. Seu clientela vtrimque, seu altrorsùm societas duntaxat, illic clientum iureiurando sacrata fides, istic iuratum sociorum fædus processerit.

CAPVT TERTIVM.

Leodium non fuit ante Diui Huberti Tempora.

NON in Diui Huberti decus aut decorem, vrbis Leodicensis foundationem adduco. Cælites animarum ornamentis, non fucis corporum, sepibus mæniū, aut domiciliorum laquearibus oblectantur. Apostolorum Princeps Sanctus Petrus, neque Antiochiam vbi primam sedem habuit, neque Roman, in quam transtulit, muro, fossa, circumdedit, aut ædificijs exornauit; nec minùs ambæ eo gloriatæ sunt, potiore quàm Conditoris titulo. Vrbis Leodicensis gloria erit eum ferre & reuereri fundatorem,